

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามนโยบายในการพัฒนาการเกษตรของรัฐบาล สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว เน้นหนักด้านการขยายและเพิ่มผลผลิตการเกษตรเพื่อเพิ่มพูนรายได้ของเกษตรกร ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ พร้อมกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม การเพิ่มผลผลิตและปรับปรุงคุณภาพผลิตผลการเกษตรจำเป็นต้องมีการจัดการที่เหมาะสมหลายประการที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง คือ การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอย่างมีประสิทธิภาพ ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตรอันเกิดจากศัตรูพืชมีมากกว่า 1 ใน 3 ของผลผลิตทั้งหมด หากนับรวมตั้งแต่ก่อนลงมือเพาะปลูกจนถึงหลังการเก็บเกี่ยวมีปริมาณร้อยละ 45.0-55.0 ในประเทศไทยได้ประเมินความสูญเสียดังกล่าวคิดเป็นมูลค่าไม่น้อยกว่า 115,000 ล้านบาทต่อปี มีการนำเข้าสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชมีมากมายทั้งชนิดและปริมาณ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ใช้ในการเกษตรมีการนำเข้าจากต่างประเทศ เป็นมูลค่ามากกว่า 1,000 ล้านบาท เฉพาะในปี 2531 มีการนำเข้าคิดเป็น 2,419 ล้านบาท ในปริมาณ 24,251 ตัน ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี หากรวมกับสารบางส่วนที่ผลิตได้ในประเทศด้วย พบว่ามีปริมาณมากกว่า 35,000 ตัน (เนวลศรี ทยาพัชร, 2533 : 3-25) แม้ว่าสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชจะก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดผลเสียแก่มนุษย์ จากการศึกษาขององค์การอนามัยโลกในปี 2529 ได้รายงานการได้รับพิษสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชของ 35 ประเทศ ที่มีสิ่งแวดล้อมที่ คล้ายคลึงกัน พบว่า ผู้ป่วยจำนวนมากเป็นผู้ประกอบอาชีพ สวนผัก ผลไม้ และชาวนาอู่ปฏิบัติการได้รับพิษสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชคิดเป็น 0.30-18 ต่อประชากรแสนคน โดยพิจารณาจากประชากรมาตรฐานของ 17 ประเทศ (World Health Organization, 1990 : 49-50) ขณะเดียวกันองค์การสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้รายงานสถิติผู้ได้รับพิษอย่างเฉียบพลัน โดยไม่ตั้งใจมีประมาณหนึ่งล้านคนต่อปี และมีอัตราการตายประมาณร้อยละ 0.5 - 2.0 อย่างไรก็ตาม ในปี 2530 Wasilewski ได้ประเมินว่าหากใช้ข้อมูลผู้ได้รับพิษสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชของประเทศสวีเดน ซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาและประเทศเกษตรกรรมเป็นฐานในการคำนวณแล้วคาดว่าจะ มีผู้ได้รับอันตรายจากสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในโลกที่สามถึง 2,900,000 คนต่อปี และในจำนวนนี้มีคนตายประมาณ 220,000 คน สำหรับประเทศอินโดนีเซีย ได้ศึกษาผู้ได้รับอันตรายอย่างเฉียบพลันจากสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชของโรงพยาบาล 13 แห่ง ในจาการ์ตา ในปี 2514 - 2520 โดย Iwandarmansjah พบว่ามีผู้ป่วย 105 คน ในจำนวนนี้ตาย 8 คน คิดเป็นอัตราป่วย 1.99 คน ต่อผู้เข้ารับการรักษาแสนคน

ในประเทศไทย อัตราอุบัติการณ์ของผู้ป่วยจากการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชมีแนวโน้มสูงขึ้นจาก 1 ต่อประชากรแสนคน ในปี 2513 เป็น 5 ต่อประชากรแสนคน ในปี 2533 (World Health Organization, 1990 : 49-50) ในปี พ.ศ.2528 จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ไทย) ได้ศึกษาสถิติผู้ได้รับพิษจากสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในท้องที่ 60 จังหวัด พบอัตราผู้ป่วยและอัตราตายคิดเป็น 15.06 และ 1.06 ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ จำนวนผู้ป่วยตายสูงสุดได้แก่ ภาคกลาง รองลงมา คือภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อมาในปี 2530 ได้ศึกษาในลักษณะเดียวกันนี้ในพื้นที่ 67 จังหวัด พบว่าการได้รับพิษจากสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชมีอัตราป่วยและอัตราตายคิดเป็น 20.06 และ 1.03 ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ ทำนา ทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ เป็นอาชีพหลัก ในปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่มาใช้ในการเพิ่มผลผลิตกันอย่างแพร่หลาย รูปแบบการผลิตเปลี่ยนจากเพื่อบริโภคในครัวเรือน เป็นเพื่อการขายและการส่งออกมากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรมอย่างเร่งด่วน มีการนำสารเคมีมาใช้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชเป็นจำนวนมาก แต่การศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร และอันตรายจากการใช้สารเคมีต่าง ๆ ยังมีจำนวนน้อยและไม่ปรากฏเป็นหลักฐานที่ชัดเจน

บ้านห้อม อำเภอหาดทรายฟอง แขวงคำม่างนครเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประชาชนเกือบทั้งหมดมีอาชีพเกษตรกร ทำนา ทำสวน สำหรับบริโภคในครอบครัวและไว้ขาย ทั้งภายในประเทศและส่งขายตามชายแดนลาว-ไทย ซึ่งในการทำนา ทำสวน นั้น เกษตรกรในหมู่บ้านมีการใช้สารเคมีเพื่อการควบคุมและกำจัดศัตรูพืชและวัชพืชกันอย่างแพร่หลาย บางครั้งใช้โดยขาดความรู้ ไม่ตระหนักถึงพิษอันตรายของสารเคมี ที่จะเป็นอันตรายแก่สุขภาพ ของเกษตรกรเอง และครอบครัว เกษตรกรบางรายมีการใช้สารเคมีมากเกินไป อัตราส่วนที่กำหนดให้ใช้ และบางกรณีก็ใช้สารเคมีหลากหลายชนิดผสมกันเพื่อการกำจัดศัตรูพืช ดังนั้นผู้ทำการวิจัยตระหนักถึงความสำคัญ ปัญหา และอันตรายที่อาจเกิดจากสารเคมีของเกษตรกร ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ถ้าทรัพยากรมนุษย์เหล่านี้ ถูกบั่นทอนหรือถูกทำลายโดยอันตรายจากสารเคมีทางการเกษตรแล้ว นับว่า เป็นการสูญเสียอย่างใหญ่หลวงของประเทศชาติ จึงเลือกทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และให้สุขศึกษาแก่เกษตรกรตามแนวทางสาธารณสุขมูลฐาน ในกลุ่มเกษตรกรบ้านห้อม อำเภอเมืองหาดทรายฟอง แขวงคำม่างนครเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเป็นแนวทางในการให้ความรู้แก่เกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในชุมชน
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกร เกี่ยวกับการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช หลังจากการให้สุศึกษาที่ยึดแนวความคิดการสาธารณสุขมูลฐาน

สมมติฐานของการศึกษา

1. เกษตรกรมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชสูงขึ้น หลังจากที่ได้รับการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช
2. เกษตรกรมีคะแนนการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชสูงขึ้น หลังจากที่ได้รับการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาดังนี้ทำการศึกษาในเกษตรกร บ้านห้อม อำเภอเมืองหาดทรายฝน แขวงกำแพงนครเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีอายุ 15-65 ปี ที่ประกอบอาชีพทำนาและทำสวนเป็นอาชีพหลัก โดยทำการศึกษาระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2537

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

1. สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช (Pesticide) หมายถึง สารเคมีกลุ่มหนึ่งที่ได้จากการสังเคราะห์ขึ้นหรือได้จากธรรมชาติ มีประสิทธิภาพในการป้องกัน ควบคุม ทำลายศัตรูพืช ได้แก่ โรคพืช แมลง วัชพืชต่าง ๆ ไม่จำกัดยี่ห้อ หรือเรียกว่ายาฆ่าแมลง ในความหมายของเกษตรกรทั่ว ๆ ไป นอกจากนี้บางตำราก็เรียกสารกำจัดศัตรูพืช สารเคมีปราบศัตรูพืช วัตถุมีพิษ และอื่น ๆ

2. อันตราย (Hazard) จากการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช หมายถึง การเกิดพิษขึ้นจากในการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชนั้น ซึ่งจะเข้าสู่ร่างกายได้โดย ทางปาก ทางผิวหนัง ทางเดินหายใจ จำแนกอาการออกเป็น 2 ลักษณะตามระยะเวลา หรือความเร็วที่ปรากฏอาการออกมา คือ อาการเป็นพิษอย่างเฉียบพลัน และอาการเป็นพิษอย่างเรื้อรัง โดยมีลักษณะอาการที่สนใจ 8 ประการดังนี้

1. ปวดศีรษะ
2. วิงเวียน หน้ามืด
3. ตาฝ้าฟาง

4. เหยื่อออกผิตปกติ
5. กระจายน้ำ
6. คลื่นเหียนอาเจียน
7. นอนไม่ค่อยหลับ
8. ความจำเสื่อม

3. การให้สุศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช หมายถึง กิจกรรมการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การอบรม : จัดการอบรมเรื่องการป้องกันอันตรายจากการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในการเกษตรแก่กลุ่มเกษตรกรอาสาสมัคร
2. กลุ่มเกษตรกรอาสาสมัคร ให้การอบรม แนะนำการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชแก่เกษตรกรทั่วไปในละแวกบ้านเดียวกัน
3. สาธิต ชุดป้องกันอันตรายจากการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช

4. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมี และการป้องกันอันตรายจากการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ประเมินโดยใช้แบบทดสอบความรู้จำนวนทั้งสิ้น 15 ข้อ คะแนนเต็ม 15 คะแนน

โดยมีเกณฑ์การตัดสินดังต่อไปนี้

ระดับสูง	คะแนนความรู้	มากกว่าหรือเท่ากับ ร้อยละ 85	คะแนน 13-15
ระดับปานกลาง	คะแนนความรู้	ระหว่าง ร้อยละ 65-84	คะแนน 10-12
ระดับต่ำ	คะแนนความรู้	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ ร้อยละ 64	คะแนน 0-9

5. การปฏิบัติ หมายถึง การกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมของแต่ละบุคคลตามความพอใจของตนในภาวะปกติเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ได้แก่ การเลือกซื้อสารเคมี การผสม การฉีดพ่น การปฏิบัติตัวก่อนและหลังการพ่น การเก็บรักษา การทำลายวัชพืช และภาชนะบรรจุ ซึ่งวัดได้จากการปฏิบัติตนอย่างปลอดภัยและถูกต้อง จำนวนทั้งสิ้น 24 ข้อ คะแนนเต็ม 72 คะแนน ประเมินการปฏิบัติโดยพิจารณาจากคะแนนการปฏิบัติ ซึ่งกำหนดให้ การปฏิบัติทุกครั้งและบ่อยครั้งอยู่ใน เกณฑ์ระดับสูง ส่วนการปฏิบัติบางครั้งและไม่เคยปฏิบัติอยู่ใน เกณฑ์ระดับต่ำ

การให้คะแนนเมื่อคำตอบให้ผลทางบวก

1. ทุกครั้ง	3	คะแนน
2. บ่อยครั้ง	2	คะแนน
3. บางครั้ง	1	คะแนน
4. ไม่เคย	0	คะแนน

การให้คะแนนเมื่อคำตอบให้ผลทางลบ

1. ทุกครั้ง	0	คะแนน
2. บ่อยครั้ง	1	คะแนน
3. บางครั้ง	2	คะแนน
4. ไม่เคย	3	คะแนน

เกณฑ์ในการตัดสิน พิจารณาดังต่อไปนี้

ระดับสูง	คะแนนการปฏิบัติ	มากกว่า 48	คะแนน
ระดับปานกลาง	คะแนนการปฏิบัติ	ระหว่าง 24 - 48	คะแนน
ระดับต่ำ	คะแนนการปฏิบัติ	น้อยกว่า 24	คะแนน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทราบถึงลักษณะการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในชุมชน
2. ได้รูปแบบของการให้สุขศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชแก่เกษตรกร
3. เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้ และการป้องกันอันตรายจากการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชดีขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved